

En Konfirmationsstrid.

Af Forst. F. Elle Jensen, Skals.

Det var ikke i alle Kredse, at Christian VI.s Indførelse af Konfirmationen 1736 blev modtaget med Glæde. De konservative Kirkemænd havde mange Indvendinger at gøre baade mod dens Teori og Praxis, de ansaa den nærmest for at være en Slags moderne Paafund, der kun kunde bringe Forvirring ind i den jævne Mands Tanker om Daaben, og hvis Værdi i gunstigste Tilfælde var ret problematisk, men paa den anden Side vogtede de sig dog i Regelen for altfor aabentlyst at give Udtryk for deres Misbilligelse af en kongelig Anordning, saa de om end hoveddrystende bøjede sig for den. Nogle var der ogsaa, som helt misforstod Meningen, saa de bogstavelig talt søgte at indbanke Børnelærdommen i deres Konfirmander — et Forhold, som paataltes ved Ribe Landemode 1740 — og der var dem, der saa paa Handlingen som en ny Indtægtskilde for Præsten og derfor stillede pekuniære Krav til de unge, en Uskik, der i den Grad greb om sig, at et kongeligt Reskript 1744 strengt maatte forbyde at tage noget af Smaafolk, da ingen skulde afholdes længere »end højst fornødent udføres til at undervise dem i deres Saligheds Sag.« Naturligvis var der ogsaa mange, som saa anderledes paa det og søgte at faa det mest mulige ud af den Forberedelsestid, som Anordningen foreskrev som en Betingelse for Konfirmationen; saaledes Præsten i Thorstrup,

Hr. Lund, der i en Indberetning meddeler, at han har de unge hos sig to Gange ugentlig fra Kl. 9 om Formiddagen til Kl. 2—3 om Eftermiddagen.

Hvad Bønderne angaar, stod de i Førstningen vrangvillige eller ligegyldige over den nye Skik, der netop som noget nyt af dem modtages med Mistro. Men da den saa afgjort var paabudt af Kongen, mødte den dog ingen virkelig Modstand fra deres Side, de tog den som en Slags Examen, der nu engang skulde gennemgaas, og hvorved de unge blev »taget i Forhør«, som en Mand udtrykte det, men det forhindrede ikke, at de alligevel mange Steder kun i meget ringe Grad interesserede sig for at holde deres Børn til Skole eller sørgede for, at de deltog i de befalede Katekisationer. Først i den sidste Vinter, naar Konfirmationen forestod, mente man det mange Steder fornødent at sende dem til Degn eller Skoleholder, for at de der kunde faa en Haandsrækning til at følge Præstens Undervisning i Forberedelsestiden.

Men efterhaanden som det gik op for dem, at der til Handlingen knyttedes borgerlige Virkninger, idet den var Forudsætning for Altergang, og denne igen var det for Indgaaelse af Ægteskab, Fadderskab, Gaardfæste og Hvervning til Hæren, øgedes dens Anseelse meget, og man kom nu til at se paa den som en Indgang eller Indvielse til den voksne Alder — en i Nutiden stadig vidt udbredt Tankegang — ligesom den skæve pietistiske Betragtning af Konfirmationen som en Slags Fuldstændiggørelse af Daaben ikke kunde andet end i manges Øjne forlene den med et Skær, som i Virkeligheden slet ikke tilkom den.

De fleste Steder gled da Konfirmationen og hvad der stod i Forbindelse med den lidt efter lidt ind i et roligt Leje, hvilket dog ikke forhindrede, at der af og til kunde opstaa Gnidninger. Præster klagede hyppigt

over, at unge, der mente, at den hjemlige Sjælesørger var for streng og stillede for skrappe Krav med Hensyn til Kundskaberne, tog Plads i andre Sogne, hvor de — med Rette eller Urette — mente, at de kunde slippe lettere igennem Overhøringens farlige Naaleøje, hvilket viser, at der har været adskillige, som er blevet afvist; ogsaa andre Forhold end de kundskabsmæssige har undertiden kunnet spille ind og bevirke Tilbageholdelse, men det har naturligvis altid vakt Vrede hos Forældrene og kunde let afstedkomme et spændt Forhold mellem dem og Præsten, ja det kunde udvikle sig til ligefrem Krigstilstand.

Det er om et saadant Sammenstød, der skal berettes i det følgende. Sagens Aktstykker er hovedsagelig hentet fra Ribe Bispearkivs Pakke for Øster Horne Herred 1732 ff. (i Landsarkivet i Viborg). —

Efter i 47 Aar — fra 1706 at have været Præst i *Hodde-Tistrup* søgte Provst P. Laugesen Fanøe 1753 paa Grund af sin Alderdom om at faa en Kapellan. Dette bevilgedes, og efter hans Ønske blev derefter en theologisk Kandidat ved Navn *Poul Andresen Rich* beskikket som Pastor adjunctus cum spe successionis (Kapellan med Udsigt til at blive sin foresattes Eftermand), og Aaret efter fik han ogsaa det ved Fanøes Død ledige Embede. Selv var han født 1726 i Viborg, hvor hans Fader var Købmand; 1748 tog han Embedsexamen og bestod Aaret efter den homiletiske Prøve. Han opholdt sig saa hjemme, uden at man ellers ved, hvad han har sysselsat sig med, til han fik sin Udnævnelse*. Han synes nærmest at have været en noget overlegen og stridbar Natur, der ikke blandede sig mere med sin Menighed end højst nødvendigt og heller ikke fortog sig paa sine Embedsforretninger. Til Pietismen har

*) Vitaprotokol 1753, Ribe Bispeark.

han næppe sluttet sig, men iøvrigt giver de faa Bøger, han ifølge den gejstlige Skifteprotokol ved sin Død 1787 efterlod sig, intet Holdepunkt for en Bedømmelse af hans aandelige Stade. Hans Hustru, *Maria Andreasdatter*, var fra Simested ved Hobro, hvor hendes Fader, Andr. Munch, var Præst; om hende og hendes for en Præstekone vel bjergsomme Væsen vil der høres mere i det følgende. —

D. 14. April 1757 indfandt en Deputation paa 2 Mand fra Hodde og Tistrup sig hos Herredsprovsten, Hr. *Ude Haar* i Ølgod* og klagede paa manges Vegne over, at deres Sognepræst havde bortvist ikke mindre end 13 af 24 Konfirmander, mens nogle kun var blevet antaget, fordi de havde betalt for det. Det var særlig hans Kone, som havde forlangt Penge, men han var Medvider og stod bagved. Provsten skrev øjeblikkelig til Rich om Sagen, og han svarede lige saa omgaaende, at han i den omskrevne Post kun havde handlet efter Guds, Kongens og Samvittighedens Lov, og at han aldrig havde forlangt en Skilling af de antagne, men blot sagt, at han tog imod, hvad hver efter sin Samvittighed og Kærlighed vilde give.

Bønderne indsendte nu en skriftlig Klage, hvori de bl. a. beskyldte Præstekonen for at have hindret dem i at faa hendes Mand i Tale og for at have forlangt Penge af dem for at tale deres bortviste Børns Sag hos ham. Men dette benægtede Rich. Han erklærede (d. 29. April) det for Usandhed, at Bønderne ikke selv havde talt med ham, og hævdede, at de ogsaa havde indrømmet, at hverken han eller hans Hustru havde krævet noget af dem. Vel havde de lovet hende et og andet, om hun vilde lægge et godt

*) Ude Sørensen Haar, Ølgod (1728—89), Provst 1742.

Ord ind for dem, men hertil havde hun sagt, at det hverken vilde eller kunde hun gøre. Saa var de gaaet ud, men nogle kom atter ind og indtog en truende Holdning, saa Præsten til sidst maatte vise dem Døren, idet han bad dem betænke baade »den nuværende som den forestaaende Tid« — et for Resten noget dunkelt Udtryk. Naar Konfirmanderne var blevet afvist, skyldtes det de paagældendes Vankundighed og Opførsel; en havde saaledes været opsætsig og oven i Købet paa en Helligdag udfordret Præsten til Slagsmaal i hans eget Hus. Dette var Grunden til, at han 3. Paaskedag fra Prædikestolen havde tilraadet deres Forældre at holde dem tilbage, da han ikke kunde admittere dem denne Gang. Han selv havde intet at bebrejde sig i den omskrevne Sag, kun maatte han indrømme, at han undertiden havde brugt sin Kone eller Svigerinde til at give Bønderne Svar paa deres Forlangender, men intet var blevet forsømt af ham, og Beboerne havde ogsaa tidt selv talt med ham om deres Ærinder.

Provst Haar sagde derpaa under et nyt Besøg, Bønderne aflagde hos ham, til dem, at de maatte bevise deres Klage, men bedst var det at naa til et Forlig for at undgaa en vidtløftig Proces. De lovede ogsaa at virke herfor, og der aftaltes et Møde i Præstegaarden. Dette fandt dog paa Grund af Provstens Sygdom først Sted d. 24. Maj, men noget Resultat opnaedes ikke. Haar mente, at da Rich havde en god Samvittighed og derfor maatte føle sig dybt krænket ved deres Beskyldninger og ved den Opførsel, man havde vist overfor ham, burde der gøres ham en Undskyldning, saa vilde han prøve at faa Præsten til at læse med de afviste nogle Dage om Ugen til Mikkelsdag, for at de derpaa om muligt kunde blive konfirmeret. Men dette Forslag afvistes blankt, og faa Dage efter (d.

29. Maj) indsendte Bønderne en Klage direkte til Biskop Hans Adolf Brorson i Ribe. I denne, som er underskrevet med 13 Navne, skriver de, at de føler sig beegnet paa ulovlig Maade af deres Sognepræst. 8 Dage før Paaske kom nemlig deres Børn hjem fra Præstegaarden med den Besked, at om de vilde give 2 Sletdaler hver, kunde de blive konfirmeret, ellers ikke, det havde Præstekonen sagt til dem. Nogle af Fædrene havde da forgæves søgt at træffe Rich, men de fik kun hans Hustru i Tale, og hun gentog, hvad Børnene havde sagt, idet hun lod dem vide, at hendes og hendes Mands Ord var eet, og de maatte gaa bort med uforrettet Sag. Skærtorsdag var de paany i Præstegaarden, og Md. Rich havde da baade skænket for dem og snakket med dem, men talte saa igen om de 2 Daler; derpaa kom Præsten til Stede, og han sagde bl.a., at hans Kones Søster havde givet 4. Af Frygt for, at deres Børn nu i nogle Aar maaske ikke vilde blive konfirmeret, havde nogle givet de 2 Daler, andre gav kun 1, og deres unge blev ogsaa antaget, men ikke de andres, uagtet en Del af dem vitterlig var fuldt saa godt oplyst i deres Kristendom, og de havde gaaet i Skole fra Mortensdag til St. Pedersstol* for at lære at læse baade uden og indenad. Men havde Hr. Rich gjort sin Pligt med Overhøring i Kirken, havde Børnene maaske været bedre, det var i de 3 Aar kun sket et Par Gange, og Degnen maatte ikke foretage nogen. Ligeledes ankede Bønderne over, at Præsten gjorde Forskel paa rig og fattig. Da et Fattiglem laa for Døden, vilde han ikke komme til det, med mindre han blev hentet i Vogn, sin egen vilde han ikke bruge, og Bymændene var enten til Hove eller ude med Jydepotter. Følgen var, at den paagældende Kvinde døde uberettet. Hans

*) St. Peders Stol = d. 22. Februar.

Nærighed viste sig ogsaa paa anden Maade: Han gav kun 4 Mark aarlig til de fattige, mens derimod hans Formand hele Tiden havde underholdt en Mand og efter hans Død stedse givet 10 Skp. Korn; nogle af Bønderne selv gav 1 Skp. Rug og 1 Skp. Malt. Skulde Menigheden i den Post følge sin Præst, vilde mange komme til at lide Nød. Man havde ventet, det skulde blive bedre, men nu da dette med Børnene var indtruffet, havde de klaget til Provsten og bedt ham overhøre alle Konfirmanderne, men han undskyldte sig og vilde først have Biskoppens Ordre. Det sidste var rigtigt nok. Provst Haar, der aabenhart har været en forsigtig Mand, vilde nødig støde Rich ved at foretage den af Bønderne ønskede Prøve, og han skød sig derfor ind under Biskoppens Afgørelse.

Efter at have modtaget Klagen forlangte Brorson gennem Haar en Erklæring fra Rich over den. I sit Svar henviste Præsten til sin Forklaring til Provsten d. 29. April. Hvad den uberettede Kvinde angik, oplyste han, at hans egne Heste ikke var hjemme, saa han kunde ikke komme straks af sig selv; Aftalen havde iøvrigt været, at en navngiven Mand skulde have hentet ham. For Resten var den afdøde ikke saa fattig, da hun efterlod sig 20 Rdl. Endvidere erklærede han, at han gav 1 Rdl. aarlig til de fattige, og han bad Provsten meddele, at han ogsaa af og til eftergav en og anden Afgift i Penge, Tiende og Arbejde, som hans Formand før ham havde oppebaaret, eller lod en uformuende faa noget af sin Jord at dyrke uden at kræve noget derfor. Ligeledes afviste han Beskyldningen for Efterladenhed i sin og Degnens Undervisning af de unge.

Disse Oplysninger lod Provsten nu gaa videre til Ribe, idet han udtalte Haabet om, at Richs Erklæring hos Biskoppen maatte finde »Approbatation for sin

ringe Tjener til gunstig Assistance mod vedkommende Sognemænds ugrundede, ubillige ja ublu Forhold mod ham.«

Deri tog han dog Fejl, thi Brorson stillede sig foreløbig afgjort paa Bøndernes Side i deres Andragende om en Undersøgelse af Konfirmandernes Standpunkt, og han befalede Provst Haar i to Præsters Nærværelse at foretage en Overhøring af dem og derpaa indberette Udfaldet til Ribe.*

Som Følge heraf mødte Provst Haar og Præsterne Jessen i Ansager og Pontoppidan i Thorstrup d. 11. Juli i Tistrup Kirke, hvor samtlige 24 Konfirmander ligeledes var tilsagt for at svare paa de Spørgsmaal, der rettedes til dem. Til Stede var desuden Hr. Rich og nogle af Sognemændene samt Godsejer Charles Teilmann til Nørholm, Lunderup og Agerkrog,** der formentlig som Ejer af den sidstnævnte, i Tistrup Sogn beliggende Gaard følte sig interesseret i Begivenhedernes Udvikling. Han gjaldt for at være en human og mod sine Bønder velsindet Husbond, og det er ikke udelukket, at han i den foreliggende Sag har sympatiseret med dem. De unge overhørtes to og to, en antaget og en bortvist sammen, og der stilledes ialt 129 Spørgsmaal til hele Flokken, i Reglen en halv Snes til hvert Par, og baade de og Svarene nedtegnedes i en Slags Protokol, saa Biskoppen bagefter nøje kunde gøre sig bekendt med Enkelthederne og derudfra danne sig et Skøn over Standpunkterne. Nedenfor skal gives en Mundsmag af Overhøringen; den kan muligt have sin Interesse som et Eksempel paa, hvorledes en Katekisation i Datiden kunde forme sig.

*) Biskoppens Kopibog 27.—6. 1757, Ribe Bispeark.

***) Om Ch. Teilmann se D. biogr. Lexic. v. Bricka XVII S. 119 f.

Til det første Par blev følgende Spørgsmaal givet (Svarene er anført i Parantes): Hvad er du? (Begge: Et Menneske). Er du blevet til af dig selv? (Begge: Nej). Hvad har Gud givet et Menneske i Skabelsen? (Begge: Legeme og Sjæl, Øjne, Øren . . .). Hvorledes har Gud af Begyndelsen skabt Mennesket? (Begge: Af intet og i Guds Billede). Hvori bestaar Guds Billede? (Den antagne: I Herlighed og Retfærdighed. Den bortviste svarede ikke). Har Mennesket dette Billede hos sig af sine Forældre? (A: Nej, det blev ved Synden tabt og forloret? B: vidste ikke at forklare). Hvorledes er Menneskets Tilstand efter Syndefaldet af Naturen? A: Fordømt. B: Af Naturen var jeg Verdens og Fordømmelsens Barn, men i Daaben er jeg bleven et Guds Barn, et kristent Menneske). Kan et Menneske rejses af dette Fald til at bære et Guds Billede? (Begge: Ja). Ved hvem bliver de genløst? (Begge: Ved Jesus Kristus). Hvem er Jesus Kristus? (Begge: Guds og Marias Søn, sand Gud og sandt Menneske). Hvad betyder Jesus? (A: En Frelser. B: Og Kristus den salvede). Hvorfor skulde han bære dette Navn? (A: At han skulde frelse sit Folk af deres Synder. B: Fordi han skulde frelse Verden af alle deres Synder).

Et andet Sæt af Spørgsmaal og Svar lød:

Hvad er Indholdet af Guds Lov? (Begge svarede ikke). Hvad er i Korthed Lovens Sum og Indhold? (A: Kærlighed. B: Forsage Djævelen etc.). Hvor mange Bud har Gud givet os i Loven? (Begge: 10). Hvad Bud overtræder du, naar du sværger og bandeder? (Begge: Det andet). Og naar du foragter Gud og hans Ord? (A: Det tiende. B: Det tredie). Og naar du bærer Had og Vrede til Næsten? (A: Det fjerde. B: Det femte). Og naar du lader syndig Lyst og Begærlighed sejre i dit Hjerte? (A: Det andet. B: Det tiende). Og naar du ikke tror og forlader dig

paa Gud? (A: vidste ikke at svare. B: Det første). Hvad fortjener du, som synder mod Guds Ord? (A: svarede ikke. B: Guds evige Straf og Vrede). Bevis det af Guds Ord eller Katekismen! (A: Jeg er Herren din Gud etc. B: kunde ikke forklare sig). Hvad er Evangelium paa Dansk? (A: svarede ikke. B: Et glædeligt Budskab). Hvad er Evangeliets Indhold? (A: En Salme. B: En Guds Kraft, som gør dem salige, som tror derpaa).

Hvorvidt nu de stillede Spørgsmaal i Almindelighed kan siges at have svaret til det aandelige Udviklingstrin, de adspurgte i det hele har staaet paa, og om disse altid har fattet Meningen i det, der omhandlede, er en Sag for sig; Svarene syntes i alt Fald tidt at lyde noget tillært, men det fremgaar i alt Fald af Protokollen, at de fleste dog var i Stand til at klare sig, om end just ikke fremragende saa dog saa nogenlunde gennem Skærsilden. Paa den anden Side var der blandt de overhørte dem, der svarede lidet eller intet eller alene var i Stand til at gengive Katekismens Ord, og det viste sig, at ogsaa nogle af de antagne var vankundige, mens en Part af de afviste tilsyneladende havde upaaklagelige Kundskaber.

Allerede den følgende Dag meddelte Provst Haar sin Biskop Udfaldet af Overhøringen, idet han tilstillede ham Protokollen. Selv var han ikke videre tilfreds, og han bemærkede i sin ledsagende Skrivelse, at de unges Skriftbevis var daarligt, skønt de blev opmuntret nok til at svare, men det skyldtes, tilføjede han, muligt Undseelse og Frygt. Examinationen havde varet fra Kl. 10 til Kl. 5.

Heller ikke Brorson var fornøjet med Resultatet fra Tistrup Kirke. Til Provsten skrev han, at han kunde se, at en Del afviste saavel som ogsaa nogle af de antagne var meget vankundige, men paa den anden

Side maatte han have en Udtalelse fra Præsten om, hvorledes han begrundede Bortvisningen af 5 af de unge, ligesom han ønskede at vide, hvorvidt denne forlangte, at Klagerne paa lovmæssig Vis skulde godt gøre deres Beskyldninger mod ham.*

Herpaa svarede Rich d. 8. Aug. Han mente, at de afviste før Examinationen i Tistrup Kirke havde faaet extra Undervisning hos Degnen, men hævdede, at de i Vinterens Løb havde været dovne eller udvist grov Vankundighed; dette var Aarsagen til, at de ikke var blevet konfirmeret. En af de af Biskoppen omspurgte Piger havde saaledes sagt, at der var 3 Naturer i Kristus, og Præsten havde set hende »leendes og smilendes« i Kirken under Prædikenen, en anden kunde ikke gøre Rede for, mod hvad Bud hun syndede, naar hun ikke læste og bad Morgen og Aften, eller naar hun sad i Guds Hus med Leen og Sladder, eller naar hun førte letfærdig Snak. To andre af Pigerne vilde bande, og den ene havde ikke kunnet sige, hvor mange Ting der hørte med til Alterens Sakramente. Naar nogle af de antagne ved Overhøringen havde staaet tilbage, maatte Grunden søges i Frygt, saa de glemte, hvad de før havde kunnet gøre Rede for paa Konfirmationsdagen.

Til det andet Spørgsmaal svarede Rich, at han var fornøjet med at bære »sin Frelzers herlige, søde, ja salige Liberi«, men ønskede saa vidt muligt at leve i Fred og Kærlighed. Han erklærede igen ikke at have krævet en Skilling, mindre flere, af nogen; tværtimod havde baade han og hans Hustru afvist en og anden, som havde budt dem Penge eller andet for at føje dem. »Hvad kan jeg saa gøre mere? Herren er mit Vidne i Himmelen ogsaa. Altsaa ses, alle vedkom-

*) Bisk. Kopib. 28.—7. 1757

mende Beskyldninger at være Løgn og usandt.« Hermed synes Sagen foreløbig at være standset. Men ogsaa kun foreløbig. Thi ved Varde Landemode, d. 5. Oktb., henvendte Bønderne sig direkte til Biskoppen og bad ham atter hjælpe sig, og Brorson, som selv var ubehagelig berørt af Striden i Hodde og ogsaa kunde se, at ubetinget Ret havde Præsten i hvert Fald ikke, lovede at gøre, hvad han kunde, og stillede dem i Udsigt, at Konfirmationen muligt kunde finde Sted Søndag efter Helligtrekonger. Samtidig fornyede Sognemændene deres Angreb paa Hr. Rich ved en ny Skrivelse (af 14. Oktb.), hvori de fremsatte deres tidligere Beskyldninger mod Præstegaardsfolkene. Allerede for to Aar siden, hed det bl. a., havde de henvendt sig om Konfirmation, men da de med Nød og næppe havde faaet Adgang, havde Md. Rich overtalt dem til at vente et Aar, til der blev nogle flere til at gaa til Præst. Skønt Overhøringen i Tistrup formentlig havde godtgjort, at deres Børn var bedre end de andre, var de alligevel paa tredie Aar ukonfirmeret, fordi de ikke vilde give, hvad hun forlangte; de syntes dog ikke at have glemt hendes Køkken med »Smør, Æg, Høns og Kok og nu Nødder,« og de henviste til det førømtalte Reskript af 1744, der forbød Præsten at kræve Betaling. Paa deres forhen indgivne Klage havde de ikke faaet noget Svar, og de bad nu Biskoppen selv komme til Stede og overhøre baade Børnene og de gamle, saa vilde han nok skønne, hvem der havde Ret.

Denne sidste Klage blev ikke sendt til Richs Erklæring, da Biskoppen paa Forhaand vidste, hvad han vilde svare, men tre Dage efter lod han gennem Provsten Bønderne vide, at da Præsten nægtede de mod ham rettede Beskyldninger, maatte de enten tilbagekalde dem eller ad Rettens Vej godtgøre dem; i sidste

Tilfælde vilde Sagen blive ført videre. — Følgen blev, at der nu afholdtes nogle Vidneafhøringer — ialt 4 — ved Øster og Nørre Horne Herreders Ting. Resultatet var, at det ikke kunde bevises, at Præsten havde forlangt Betaling for at konfirmere nogen — det eneste skulde da være, at han havde akkorderet med en Mand om, at hans Søn bagefter skulde tjene ham for en mindre Løn. Derimod havde hans Hustru prøvet at slaa Mønt af Konfirmationen overfor nogle af Bønderne, men han var da kommet frem af sit Værelse og havde frabedt sig hendes Indblanding og forøvrigt sagt, at en Kurv eller Sending var ligesaa meget værd som rede Penge. Men paa den anden Side mente Sognemændene alligevel at have Lov til at hævde, at selv om hun havde den største Skyld, havde han nok staaet bag hendes Forlangende. Med Hensyn til Paastanden om, at de bortviste Børn skulde have faaet Extraundervisning før Overhøringen i Tistrup Kirke, afgav Degnen Jens Rasmussen (d. 10. Februar 1758) en skriftlig Erklæring, gaaende ud paa, at det kun havde drejet sig om 3 à 4 Gange, men efter hans Opfattelse tog Hr. Rich sig hverken af de forskudte eller andre unge, som han burde.

Men under alt dette var der stadig ikke blevet afholdt Konfirmation. En af Sognemændene havde ved Juletid opsøgt Biskoppen i Ribe og mindet ham om, hvad han havde stillet i Udsigt ved Landemodet, men da Brorson dengang havde forlangt en skriftlig Ansøgning, og en saadan ikke var kommet, var der ingenting sket. Nu medbragte han en »Seddel«, hvori de bad deres kære Biskop staa dem bi, da det ellers kunde trække ud et halvt og et helt Aar, og nogle af dem kunde som fattige Bønder ikke have deres Børn gaaende hjemme længere. De unges Alder kunde gaa helt op til 18—19 Aar.

D. 4. Jan. (1758) meddelte Brorson Haar dette. Han vilde gerne, skrev han, have de arme Børn »soulageret« (trøstet) og Forældrene tilfredsstillet, han syntes, de unge var uskyldige, og at det var Synd, at de skulde opholdes, og han spurgte derfor nu, hvorvidt Provsten efter en forudgaaende Undersøgelse af deres Standpunkt mente det muligt med saa kort en Frist at indstille dem til Konfirmation.

Det har Provsten imidlertid ikke ment, for der skete intet, og Tiden gik med Tovtrækning fra begge Sider. Bønderne erklærede tilsidst, at de vilde være tilfredse, om deres Børn kunde blive konfirmeret til Paaske, og i saa Fald var de villige til at lade Klagen mod Præsten falde. Dette Tilbud var i høj Grad efter Brorsons Sind, da det var ham om at gøre at faa Striden bilagt, og han befalede derfor Provsten at faa Hr. Richs Udtalelse om, hvorvidt han var villig til at gaa ind paa denne Ordning. Vilde han ikke, havde han uopholdelig at sige til; Provsten skulde da selv undersøge Børnenes Standpunkt og derpaa, om Præsten stadig vægrede sig, konfirmere dem sammen med sine egne Konfirmander. Samtidig skrev Biskoppen, at han af Vidneforklaringerne havde set, at Md. Rich paa utilbørlig Vis havde »meleret sig« i denne hendes Mands Embedssag, hvorfor hun i Kærlighed skulde erindres om at afholde sig fra den Slags Ting, hvorved hendes Mands Embede »exponeredes«, mens Rich skulde tilholdes og formanet til i forekommende Tilfælde selv at forhandle med sin Menighed og at iagttage sin Pligt med Hensyn til Katekisation og Ungdommens Undervisning.*

Med denne Afgørelse slog alle Parter sig til Taals, og Rich foretog den saa omstridte Handling i For-

*) Bisk. Kopib. 6.—3. 1758.

aaret 1758 paa den sædvanlige Konfirmationssøndag. Provst Haar maa dog have været noget urolig for, hvordan det vilde gaa, thi han erkyndigede sig bag efter hos Degnen om, hvorvidt alt nu var i Orden, men derefter kunde han saa ogsaa indberette til Ribe (d. 17. April), at man fra begge Sider tilsyneladende var vel tilfreds, saa Uoverensstemmelsen mellem Præst og Menighed var bragt ud af Verden. Samtidig meddelte han, at han vilde overbringe Biskoppens »hellige og kærlige« Erindring til Præstefolkene, naar han nu snart skulde tage dem til Alters; han vilde gerne have en saadan Anledning af Hensyn til de Rygter, som ellers let kunde opstaa hos Almuen. —

At det just var Præstefolkene, som ved Stridens Ophør stod med Palmerne i Hænderne, vil vist ingen paastaa. Rich havde ganske vist saa nogenlunde klaret for sig, for saa vidt som han ikke kunde overbevises om direkte at have forlangt Betaling af sine Konfirmander, men man maa give Bønderne Ret i, at det dog var mærkeligt, om han slet ikke vidste noget om sin emsige Hustrus Optræden overfor Sognemændene, med mindre da — en Mulighed som naturligvis ogsaa foreligger — hun har ført ham bag Lyset, og han i blind Tillid til hendes Forsikringer har slaet sig til Ro med dem. Derimod lader der sig næppe fremføre formildende Omstændigheder for hende; Md. Rich synes kun at have haft den berømte Præstesæk for Øje, og hendes Bestræbelser for at fylde den er ikke tiltalende.

Hvad der iøvrigt ved denne Strid falder i Øjnene, er dels den langsommelige Forretningsgang og dels den lemfældige Adfærd, Myndighederne udviste overfor Præsten, skønt det dog maatte være indlysende, at han — rent bortset fra Betalingsspørgsmaalet — ikke havde gjort sin Pligt overfor de unge, men interesseret

sig for lidt for deres Undervisning, saa Skylden for, at nogle af dem stod tilbage, til en vis Grad faldt paa ham. Provsten synes nærmest at have holdt Haanden over ham, og selv om Biskop Brorson tog sig af Bøndernes Sag og gjorde sit til, at der endelig kom en Afgørelse, var det dog kun en mild Irettesættelse, han tildelte Præstefolkene. Var Sagen bleven ført videre og frem for højere Instanser, kunde den let have faaet et for dem ubehageligere Forløb.
